

ARGUMENT

...și după încă doi ani am ajuns la cel de-al treilea „cânt” al *Lecturiadei* noastre, cel mai ambițios ca intenție, pentru că odată cu el intrăm în miezul problemei – *interpretarea literaturii în cercurile de lectură*.

Proiectul *Cercurilor de lectură* a intrat în al șaselea an. În ansamblu, înaintarea lui a fost una „organică”, cum ar spune George Călinescu. În perioada 2007-2009, cele două niveluri de dezvoltare ale proiectului au fost (ca să citez titlul unuia dintre articolele din volum) extinderea și aprofundarea.

Vorbim de extindere în sensul intrării oficiale, în proiect, a unor profesori din alte cinci județe; în sensul pătrunderii *Cercurilor de lectură* (prin intermediul școlilor de vară organizate de Institutul Cultural Român) în Republica Moldova, în Ucraina, în Bulgaria și Serbia; în sensul acreditării programelor de formare, dar și în sensul deschiderii cercurilor spre profesori de alte specialități, spre învățători, documentariști și bibliotecari. Vorbim de extindere și datorită parteneriatelor pe care le-am semnat cu biblioteci și cu mari grupuri de librării ca Humanitas, Cărturești și Diverta.

Vorbim de aprofundare în sensul reformulării scopului și nuanțării obiectivului major al *Cercurilor de lectură*, proiect născut din dorința de a da un răspuns la mult clamata „criză a lecturii” școlare. În momentul de față *Cercurile* nu mai trebuie să fie gândite ca o alternativă la abordarea literaturii în școală, ci ca o completare. Am considerat că există două căi pentru a ne atinge scopul: influențarea factorilor de decizie din sistem și mutarea experienței de la cercuri în clasă. În ceea ce privește sistemul, nu am izbutit prea mult deocamdată. Programele recente de limba și literatura română nu au atras după sine o modificare de viziune. În continuare, abordarea literaturii se face tot prin prisma unui model structuralist, aplicat și reluat din prima clasă de gimnaziu până la sfârșitul liceului; păgubos prin tehnicism și prin sleirea de sensuri a textelor. Nu am putut convinge nici că, în gimnaziu, luând în considerare vârsta și experiența de lectură din afara clasei, ar fi mult mai potrivită o abordare tematică a literaturii. Nu am putut convinge nici prin citarea experiențelor din multe alte țări în care didactica s-a modificat în funcție de teoriile lecturii, unde accentul cade pe cititorul-elev și unde literatura se

abordează ca discurs purtător de sensuri recreat de cititorul real. În schimb, am avut mai mult succes prin influențarea directă a celor care predau literatura. Mulți dintre cei care conduc cercuri își transferă experiența în clasă, producându-se o evidentă osmoză între cele două abordări (lectura didactică și lectura la cercuri) cu beneficii vizibile asupra elevului-cititor.

S-a realizat o aprofundare, căci am nuanțat obiectivul mare al proiectului: *a citi pentru plăcere*, și am găsit argumente valide pentru a justifica esența însăși a cercurilor – *comunități de interpretare*.

Când am lansat proiectul, în 2004, întrebarea pe care ne-am pus-o a fost: „cum să-i convingem pe elevi să citească?” dat fiind binele știut efect formator al cărții de literatură. Și am (re)descoperit calea ca fiind aceea a delectării, a plăcerii pe care ți-o poate provoca lectura. Și am mai descoperit că, dacă vrem să ne convingem elevii de beneficiile lecturii, trebuie să ne schimbăm noi înșiși în relație cu ei. Pentru aceasta a fost necesar să renunțăm la statutul de „profesori de literatură” în schimbul celui de „consilieri” de lectură, iar pentru a consilia /a sfătui /a povățui a fost necesar să revenim noi înșiși la statutul, demult uitat, al celor care se apropie de carte nu pentru a o diseca cu instrumentele specialistului, ci a celui care retrăiește emoțiile de început ale apropierei de carte. De aceea cred că prima *Lecturiadă* conține nu atât „rapoarte” (termenul presupune consemnare rece, seacă), cât mai curând jurnalele entuziaste ale acestei metamorfoze și ale beneficiilor ei pentru elevi.

Iar un consilier, atunci când este convins de urmările bune ale sfaturilor sale, nu și le impune cu severitate, ci imaginează mijloacele (strategii didactice) prin care cel consiliat își însușește cu bucurie povața. Despre soluțiile cât mai seducătoare pentru a introduce listele de cărți, despre inventarea unor adevărate ritualuri pentru sărbătorirea cărții și a cititorilor ei: „gale” ale cercurilor, mitinguri și festivaluri ale cărții „se povestește” în *Lecturiada 2*.

Dar nu mai puteam rămâne doar la stadiul de apropiere oarecum exterioară de carte, exersând tehnici complicate de seducere a cititorului care, de la un moment dat devin redundante; este nevoie să ne apropiem de miezul cărții. Ca urmare am convenit ca tema de cercetare didactică începând din 2007 să fie: interpretarea în comunitățile de lectură care sunt cercurile (nu am renunțat nici la aspectele ce țin de seducție, dar le-am transferat în mare parte „Revistei cercurilor de lectură”).

Pentru aceasta a fost nevoie să schimbăm și întrebarea inițială, înlocuind-o cu mai problematica „De ce citim?” S-ar putea spune că această întrebare a fost pusă de la început și tot de la început am dat și răspunsul pe care am încercat apoi să-l justificăm prin cercuri. Citim pentru *plăcere*, pentru a trăi o stare, un sentiment de mulțumire provocat de satisfacerea gustului, dorinței, voinței

noastre. Și nu am exclus nici desfătarea, distrația, divertismentul, amuzamentul. Însă plăcere înseamnă și un sentiment de bucurie, exaltare sufletească, trăit cu maximă intensitate și cu aceasta ne mutăm într-un alt plan – cel al interpretării ceea ce presupune o relație mult mai profundă cu cartea.

Ce s-a schimbat în acest al treilea volum față de primele două?

Abordarea: cele 17 articole nu mai sunt „povești didactice”, ci sunt studii de cercetare. Sunt cercetări empirice de durată (de la câteva întâlniri până la câteva luni ori un an), cu obiective precis formulate, cu descrierea grupului, a tehnicilor de lucru și cu evaluarea rezultatelor.

Cărțile: cele care au stat în centrul acestor experiențe intră, dacă nu în categoria capodoperelor, cel puțin în ceea ce se poate numi carte „bună”, deci capabilă să ridice probleme. Inevitabil s-a făcut trecerea de la „a citi orice” la a citi cărți care spun ceva cititorului despre sine și despre lumea în care trăiește

Bibliografia: a devenit mai aplicată și mai diversă. Alături de teoreticieni ai lecturii și didacticieni: P. Ricouer și Iser; Umberto Eco și Paul Cornea; A. Rouxel și Alina Pamfil; H-G. Gadamer și Jean-François Lyotard se află și cei care vin din alte domenii: pedagogie ori filozofie: D. Goleman și M. Lipman.

Tonul: din entuziast și senin al primelor *Lecturiade* a devenit grav și interogativ. Întrebările sunt multe și rămân în continuare deschise:

- Ce fel de cititor vreau în ultimă instanță să formez? Dacă am eu însumi un proiect de cititor pe care vreau să-l pun în aplicare prin elevii mei, nu ies oare din statutul de „consilier” și reintru în cel blamat de „profesor de literatură”?
- Până unde pot folosi literatura în scopuri extraliterare? Dacă o pun în slujba unor probleme de ordin etic ori filozofic care țin mai degrabă de dezvoltarea personală, nu-i sărăcesc însăși substanța ei de „obiect estetic”?
- oare supralicitând „drepturile” cititorului nu lezez „drepturile” textului? Ce să mai vorbim de cele ale autorului?
- cum s-ar putea trasa granița între o interpretare / „traducere” personală a cărții și conjectură („alegerea motivată a unei opțiuni între mai multe alternative” P. Cornea)?
- Dacă, în cerc, ajungem la un consens în ce privește interpretarea nu sărăcim de semnificație cărțile?
- Până unde pot deconspira propria interpretare? Și, mai ales, cum să procedez ca să nu o impun prin autoritatea mea de profesor?
- Oare excesul de interpretare nu ucide plăcerea? Sau poate o intensifică?
- Și, la urma urmei, ce este interpretarea și de câte feluri este ea?

Soluțiile nu mai sunt la îndemână sau cel puțin nu mai sunt atât de

vizibile ca atunci când experimentam tehnici sofisticate pentru a construi profiluri de cititor, ori exploatom virtuțile locurilor pentru lectură.

Pe de altă parte, esența programului nu s-a schimbat. În continuare punem în centrul demersurilor noastre un cititor real și credem că nu a dispărut complet nici farmecul poveștilor create de consilierii-naratori.

Este bine? Este rău? Acesta este drumul? Să sperăm că vom găsi un răspuns sau mai multe în următoarele „cânturi” ale *Lecturiadei* care, inevitabil, vor trebui să ducă problema *interpretării* mai departe.

Monica ONOJESCU

